

Arviointikertomus 2021 - tarkastuslautakunnan havainnointia ja kehittämissuosituksia

Arviointikertomuksessa julkituoduista havainnoista ja suosituksista pyydetään vastauksen kunnanhallitukselta valiokuntien ohjauksen jälkeen ennen talousarvion 2023 käsittelyä. Kunnanhallituksen käsittelyn jälkeen vastaukset tulee toimittaa valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle. **Vastaukset arviointikertomukseen käsitellään kunnanhallituksessa ma 29.8.2022.**

Palveluvaliokunta

1. Miksi Tea-viisarin tulos on laskenut 68:aan (aiemmin 84)?

- a. Teaviisari on THL:n kehittämä työväline kunnille ja kouluille. Tiedot kuvaavat terveydenedistämistä ja kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEA-termillä tarkoitetaan yhteisön terveydenedistämistä. TEAviisarissa esitetään tuloksia organisaatioiden mitattavissa olevista ominaisuuksista ja toiminnasta. Mittaamisessa on keskitytty erityisesti organisaatioiden kykyyn integroida terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen organisaation perustoimintaan, niin että saavutetaan vaikutuksia kuntalaisten terveydessä ja hyvinvoinnissa. Terveydenedistämistä mitataan TEAviisarissa seuraavilla toimialueilla: perusterveydenhuolto, perusopetus, lukio- ja ammattillinen koulutus, liikunta, kuntajohto, kulttuuri.
- b. Teaviisarissa kysymykset ja kysymysten teemat vaihtelevat vuosittain, joten pisteiden vertailu ja arviointi aikaisempiin vuosiin nähden on haasteellista. Lisäksi henkilöstövaihdoksista johtuen joidenkin toimialueiden osalta tiedonkeruussa on ollut vajeita, esim. vuoden 2021 osalta tiedonkeruussa on vajeita ammatillisen koulutuksen, liikunnan ja perusterveydenhuollon osalta. Tämä vaikuttaa kokonaispistemäärään. Kempeleen kunnassa TEAviisarin pistemäärät ovat kuitenkin olleet vuosittain eri toimialueilla yli maan keskiarvon.

2. Sosiaalipalvelut: Onko henkilöstön lisäyksillä saatu toivottua vaikutusta?

- a. Kempeleen sosiaalipalveluissa on omavalvonnan keinoin seurattu muun muassa sosiaalihuoltolain- ja lastensuojelulain mukaisten ilmoitusten määriä sekä palvelutehtävien asiakasmääriä (iäkkäiden palvelut, lapsiperheiden palvelu, lastensuojelu, perheoikeudelliset palvelut, päihdepalvelut, työikäisten palvelut, vammaispalvelut). Kunnan omavalvonnan lisäksi Aluehallintovirasto valvoo määräaikaisten toteutumista. Yleisesti voidaan todeta eri palvelutehtävien asiakasmäärien ja heille tarjottavien sosiaalipalvelujen määrien kasvaneen viimeisten vuosien aikana. Kempeleen kunnassa tilanteeseen on reagoitu perustamalla uusia sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien virkoja. Oikein säädetyllä henkilöstömitoituksella pystytään vähentämään työnkuormitusta ja samalla vaikuttamaan työntekijöiden työssä jaksamiseen ja myös esimerkiksi työntekijöiden vaihtuvuuteen. Resurssin lisäämisen tavoitteena on ollut sovittaa sosiaalipalvelujen asiakasmäärä sellaiseksi, että työntekijän on mahdollista tehdä työnsä laadukkaasti lain määräaikaisten puitteissa.
- b. 1.4.2015 voimaan astuneen sosiaalihuoltolain myötä sosiaalipalvelujen painopiste on siirtynyt korjaavista erityispalveluista ennaltaehkäiseviin yleisiin palveluihin. Lakimuutoksen myötä esimerkiksi lastensuojelun piiriin kuuluneita palveluja on ollut mahdollista saada sosiaalihuoltolain mukaisina lapsiperhepalveluina. Lakimuutoksen myötä lapsiperheiden palvelutarpeen arviointiin on lisätty sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan virat vuonna 2019 ja sosiaalityöntekijän virat lapsiperheiden palveluihin vuonna 2020 ja 2021.
- c. Perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen on siirtynyt kunnilta Kelan hoidettavaksi vuoden 2017 alussa. Tarvittaessa täydentävä ja ennaltaehkäisevä toimeentulotuki haetaan kunnasta iäkkäiden-, lapsiperheiden tai työikäisten palveluista. Lisäksi muun muassa palvelutarpeen arviot sekä työikäisten- ja osin myös iäkkäiden sosiaalipalvelujen järjestäminen kuuluvat työikäisten palvelujen tehtäviin. Työikäisten sosiaalipalvelujen tarpeen kasvaessa työikäisten palveluihin on lisätty sosiaaliohjaajan virka vuonna 2020.
- d. 1.1.2022 voimaan tulleen lastensuojelulain muutoksen myötä lastensuojeluun on säädetty henkilöstömitoitus. Yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä voi olla vastuullaan enintään 35 lasta vuosina 2022 ja 2023 ja enintään 30 lasta vuodesta 2024. Lakimuutoksen myötä lastensuojeluun on lisätty kaksi sosiaalityöntekijän virkaa vuonna 2022.

Kempeleen sosiaalipalveluihin perustetut virat v. 2019-2022	
Kunnanhallitus 14.1.2019 § <u>14</u> ,5/00.01.00/2019	
Sosiaalityöntekijän viran perustaminen 1.2.2019 alkaen (palvelutarpeen arviointi)	
Kunnanhallitus 14.1.2019 § <u>15</u> ,4/00.01.00/2019	
Sosiaaliohjaajan viran perustaminen 1.2.2019 alkaen (palvelutarpeen arviointi)	
Kunnanhallitus 16.3.2020 § <u>74</u> ,1048/00.01.00/2020	
Sosiaalityöntekijän viran perustaminen 1.4.2020 alkaen (lapsiperhepalvelut)	
Kunnanhallitus 16.3.2020 § <u>75</u> ,1049/00.01.00/2020	
Sosiaaliohjaajan viran perustaminen 1.4.2020 alkaen (työikäisten palvelut)	
Kunnanhallitus 18.1.2021 § 10,224Dno-2021-	83
Sosiaalityöntekijän viran perustaminen 1.2.2021 alkaen (lapsiperhepalvelut)	
Kunnanhallitus 8.2.2021 § 37,224Dno-2021-	172
Perhetyöntekijän tehtävän perustaminen 1.3.2021 alkaen (lapsiperhepalvelut / lastensuojelu)	
Kunnanhallitus 14.3.2022 § <u>85</u> ,244Dno-2022-	150
Kahden sosiaalityöntekijän viran perustaminen 1.4.2022 alkaen (lastensuojelu)	

e. Alkuvuoteen 2022 saakka henkilöstön rekrytointi on sujunut sosiaalipalveluissa jouhevasti. Viimeisen vuoden aikana sekä valtakunnallisesti, kuten myös Pohjois- Pohjanmaalla on ollut jatkuvasti useita kymmeniä sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien virkoja auki. Tämä on hiljattain näkynyt rekrytoinnin haasteina myös Kempeleessä. Viime vuosien henkilöstölisäykset ja perustetut virat vastaisivat Kempeleen kunnan tarpeita ja asiakasmääriä, jos kaikki vakituiset virat saataisiin täytettyä päteillä ja vakituisilla viranhakijoilla. Kaikkien paikkojen ollessa täytettyinä palvelutehtävien asiakasmäärät ja työn aiheuttama kuormitus saataisiin paremmin hallintaan, mikä lisäisi työhyvinvointia Kempeleen sosiaalitoimessa.

3. Onko koronapandemian myötä tehty sellaisia toiminnallisia muutoksia, jotka jäävät pysyväksi?

- Koronapandemian myötä Kempeleen sosiaalipalveluissa on otettu käyttöön etäyhteyksien hyödyntäminen. Etäkokouskäytäntöjä on hyödynnetty niin asiakas- kuin viranomaisyhteistyössä. Tilanteissa, joissa työntekijä ja asiakas ovat toisilleen tuttuja, asiakastyöhön liittyvää keskustelua on mahdollista käydä myös etäyhteyksin. Sosiaalipalveluissa on hyödynnetty myös Kelan sähköistä ajanvarausta, missä työntekijä voi varata asiakkaalle puhelinajan Kelassa asiointia varten. Etäkokouskäytäntöjen ohella valtaosa koulutuksista on siirtynyt pääsääntöisesti etäyhteyksin toteutettavaksi. Etäyhteyksin tapahtuvat kokoukset ja koulutukset ovat työajan ja matkakustannusten näkökulmasta aiempaa edullisempia siirtymien paikasta toiseen jäädessä pois.
- Ennen koronapandemiaa etätyöskentely on sosiaalipalveluissa ollut melko harvinaista. Koronan myötä etätyöpäiviä on hyödynnetty aktiivisesti myös Kempeleessä. Henkilöstön näkemyksen mukaan esimerkiksi asiakastyön dokumentointia tai muita kirjallisia tehtäviä voi etätyöpäivän aikana tehdä keskeytyksettömämmin verrattuna toimistolla työskentelyyn. Etätyö mahdollistaa myös työrauhan keskittymistä vaativissa tehtävissä. Etätyöllä on omalta osaltaan ollut työntekijän työhyvinvointia ja jakamista tukeva ulottuvuus.

Resurssivaliokunta

1. Miten etätyöntekijöiden työhyvinvointia tuetaan ja seurataan? Etätyön määrää ja halukkuutta on hyvä seurata. Onko etätyö jäämässä pysyväksi työn tekemisen tavaksi?

- Etätyö perustuu vapaaehtoisuuteen ja jokaisella työntekijällä on halutessaan mahdollisuus tehdä 100 %:sti työnsä fyysisesti työpaikalla. Etätyötä voi tehdä halutessaan enintään kolme päivää viikossa. Etätyön tekeminen ei saa kuormittaa muuta henkilöstöä. Esihenkilöiden tehtävänä on seurata henkilöstönsä työhyvinvointia. Jos työhyvinvoinnissa näkyy muutoksia, asia keskustellaan ja etätyö voidaan joko hetkellisesti tai pysyvästi kieltää. Jos työt eivät tule hoidetuksi tai henkilöä ei tavoiteta etätyössä, asia keskustellaan ja etätyö kielletään. Etätyön käyttöä voidaan seurata henkilöstöjärjestelmän

kautta. Kaikki etätyöpäivät anotaan järjestelmään ja esihenkilö hyväksyy ne etukäteen. Kunnanhallituksen hyväksymä etätyöohjeistus on toistaiseksi voimassa. Näyttää siltä, että etätyö on lunastanut paikkansa työntekemisen muotona.

2. Tarkastuslautakunta suosittelee sähköisen koulutusjärjestelmän käyttöönottoa.

- a. Koulutukset anotaan ESS-järjestelmän kautta. Käydyistä koulutuksista sekä niiden kestoista saadaan raportti henkilöstöjärjestelmästä (Personec). Koulutuksia seurataan säännöllisesti. Järjestelmästä voidaan aja toimialakohtaisesti käydyt koulutukset (nimi ja kesto), tarvittaessa raportit saadaan henkilötasolla.

Yhteisöllisyysvaliokunta

1. Viestinnän monipuolistumista ei mitattu ja eri toimialueiden viestintää ei eritelty asiakirjoissa. Tarkastuslautakunta toivoo viestinnän osalta tavoitteiden ja mittareiden yhtenäistämistä eri toimialoilla (viestintästrategia).

- a. Kempele-sopimus ei ole edellyttänyt viestinnän erityistä mittaamista, vaan vaikuttavuutta on mitattu lähinnä sosiaalisen median seuraajien ja julkaisujen määrällä. Monipuolisuuden mittaaminen ei onnistu sosiaalisen median alustoihin sisään rakennetuilla välineillä, koska ne mittaavat vain oman alustansa toimintaa, ja esimerkiksi Kuntatiedotteen vaikuttavuutta on ylipäättään hankalaa mitata. Sähköisen viestinnän vaikuttavuuden mittaamiseen on olemassa työkaluja, joita testataan syksyn aikana. Mikäli työkaluista saadaan nykyistä parempaa tietoa viestintäkanavien käytöstä, niitä on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2023.
- b. Viestinnän tavoitteiden ja mittareiden yhtenäistäminen on hankalaa, eikä se välttämättä ole mielekästä, sillä eri toimialojen tavoitteet viestinnässään saattavat olla erilaisia. Toisaalta eri alojen viestinnän tavoitteita ja mittareita ei nykyisellään tarkastella koordinoitusti. Viestintästrategian laatiminen auttaisi jäsentämään eri toimialojen viestintää.

Elinvoimavaliokunta

1. Voisiko raportoinnissa pientalotonttien osalta paritalotontit olla eriteltyinä? Yritystonttien osalta tulee selkeämmin raportoida se, että millaisia tontteja oli tarjolla.

- a. Pientalotonteissa voidaan eritellä luovutetut omakoti- ja paritalotontit omakseen. Yhteenvetona niistä kannattaa edelleen ilmoittaa vuosittainen pientaloasuntojen luovutusmäärä, jotta pystytään seuraamaan asuntotavoitteiden toteutumista maankäytön toteutusohjelman mukaisesti. Yritystonttien osalta voidaan jatkossa raportoida paremmin, millaisia tontteja on tarjolla.

2. Millaisia keinoja on ottaa huomioon / kehittää joukkoliikenneväyhykkeitä kaavoituksessa?

- a. Joukkoliikenteen ja maankäytön suunnittelun integrointi kaupunkiseuduilla – tutkimuksen (Toni Joensuu diplomityö 2011) mukaan joukkoliikenteen suunnittelun tulee kytkeytyä maankäytön suunnitteluprosessiin, jotta kaupunkirakenteella olisi mahdollisuuksia muodostua joukkoliikennettä tukevaksi. Kaupunkiseuduilla tulisi tunnistaa kaupunkirakenneväyhykkeitä ja tukea etenkin joukkoliikenneväyhykkeen väestömäärän kehitystä maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen keinoin.
- b. Kempele-sopimuksen mukaan ja kestävä kasvua tukevien periaatteiden mukaisesti kunnan asuntojen uudistuotannosta vähintään 80 % pyritään sijoittamaan joukkoliikenneväyhykkeelle, mittarina toteutuneet asunnot (kpl) joukkoliikenneväyhykkeellä. Tavoite otetaan huomioon kaikessa maankäytön suunnittelussa, maanhankinnassa ja toteutuksessa siten, että hankitaan, kaavoitetaan, toteutetaan ja rakentamista tiivistetään suunnitelmallisesti erityisesti joukkoliikenneväyhykkeillä sijaitsevilla mailla. Toteutumista seurataan (kolmesti vuodessa) talousarvioseurannan yhteydessä.
- c. Kaavoituksessa, rakennusten luvituksessa ja liikenneverkkosuunnittelussa otetaan huomioon jouhevät yhteydet joukkoliikennepysäkeille ja suositetaan kävelyä ja pyöräilyä tukevia ratkaisuja. Uusille busipysäkeille varataan tilat ennakoivasti uusien alueiden kaavoituksen yhteydessä. Oulun seudun kuntien käytössä oleva käpy-koordinaattori auditoi kaikki suunnitelmat. Mahdollisuuksien mukaan myös yritysalueet pyritään sijoittamaan joukkoliikenneväyhykkeille. Junaliikennettä osana joukkoliikennettä korostetaan. Rautatieaseman ympäristön maankäyttöä tehostetaan asemakaavoituksella. Mahdollisten tulevien lähijunaliikennepysäkkien sijainneista tehdään strategisia suunnitelmia, ne otetaan huomioon yleiskaavoituksessa sekä edistetään raideliikennettä yhteistyössä seudullisesti. Molempien osalta asetetaan joukkoliikennettä edistäviä tavoitteita kaavoitusta ohjaavissa strategisissa suunnitelmissa ja visioissa, kuten keskusta-alueen visiossa ja maankäytön kehityskuvassa.

3. Ovatko huonekäyttöaste ja majoituskapasiteetti verrattavissa keskenään?

- a. Majoituskapasiteetin määrä vaikuttaa suoraan huonekäyttöasteeseen. Kempeleen majoitusliikkeissä on ollut viimeisen viiden vuoden aikana 160 - 180 majoitushuonetta (vuosikeskiarvot). Kempeleen

matkailun kehittämisen kannalta on tärkeää, että huoneita saadaan lisää ja toisaalta erityisesti yritysten kannalta on tärkeää, että huonekäyttöaste on korkea. Optimaalinen huonekäyttöaste on luokkaa 60-70 %. Usein yritykset esimerkiksi remontoivat huoneita hiljaisina kuukausina, mikä tasoittaa tilastollista käyttöastetta ja aiheuttaa huonemäärään kuukausittaista vaihtelua. Matkailua voidaan mitata useilla indikaattoreilla.

- b.** Strategian toteuman seurantaan on valittu kaksi mittaria (huonekäyttöaste ja yöpymiset), jotka yhdessä muodostavat kattavan kuvan matkailun kehittymisestä kunnassa. Huonekäyttöaste kertoo tehtyjen investointien kannattavuudesta ja lisäinvestointien tarpeesta. Yöpymiset kertovat matkailun yleisestä kehittymisestä kunnassa. Mittaristoon voitaisiin lisätä myös esimerkiksi mittari majoituskapasiteetin määrästä, mutta se ei välttämättä toisi merkittävää lisäarvoa jo valittuihin mittareihin nähden.

Kunnanhallitus

1. Miksi digitalisaatioaste vaihtelee eri toimialojen kesken?

- a.** *Eri prosessien digitalisaatioaste vaihtelee sen mukaan, miten digitaalisia palveluja on otettu toiminnossa käyttöön ja millaista osaamista sekä millaisia mahdollisuuksia ylipäätään niiden hyödyntämiseen kunnassa on. Palvelujen digitalisoinnin hyötyjä arvioidaan myös huolellisesti ennen käyttöönottoa. On kuitenkin selvää, että eri toiminnossa on vielä digitalisaation hyödyntämisessä runsaasti käytämättömiä potentiaaleja.*

2. Olisiko valtuuston työskentelyä tarkoituksenmukaista arvioida vuosittain nykyistä suppeammalla kyselyllä?

- a.** *Koko valtuuston työskentelyä on arvioitua laajalla kyselyllä parin vuoden välein. Valtuusto jakautuu toimielimiin, joista kunnanhallituksen ja valiokuntien työskentelyä arvioidaan suppeammalla kyselyllä vuosittain. Valtuusto kokoontuu harvemmin kuin muut toimielimet ja on kokoonpanoltaan laaja, joten työskentelyn arviointi kahden vuoden välein on koettu riittäväksi ja tulosten vertailtavuus aiempiin vuosiin hyväksi. Koko valtuustoa koskevan kyselyn vastausprosentin saaminen riittävän kattavaksi on aiheuttanut tälläkin taajuudella toisinaan haasteita.*

3. Tarkastuslautakunta esittää, että kunnan päätöksenteossa käytännöksi vakiinnutetaan ennakoiva varajäsenen kutsuminen kokoukseen jääviystilanteiden yhteydessä

- a.** *Mikäli ennakkoon on tiedossa jääviystilanteita varsinkin isoissa/merkittävässä asioissa, voi varsinainen jäsen ilmoittaa ennakkoon jääviydestään varajäsenelle ja kutsua hänet kokoustilanteeseen mukaan ko. päätöksenteon ajaksi. Haaste on kuitenkin aikataulutuksessa. Kokousasioiden rytmi vaihtelee kokousten sisällä runsaasti ja tarkan käsittelyajan ilmoittaminen varajäsenelle voi olla vaikeaa.*